

Motion till riksdagen 2023/24:2916

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att dom eller beslut meddelats för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser att gå vidare med förslaget om att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltighetstiden för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd med högst tre år.
3. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet.

Motivering

För att begränsa de kumulativa växthusgasutsläppen så långt som möjligt behöver den gröna industriomställningen ske snabbt och på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt. För att möjliggöra detta behöver tillståndsprocesserna genomföras snabbare med bibehållen miljöprestanda. Av nämnda anledning gav Miljöpartiet i regeringsställning i augusti 2020 en särskild utredare i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning (dir. 2020:86).

Resultatet av utredningens arbete överlämnades till regeringen i juni 2022 i form av SOU 2022:33 Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen, också omnämnd som Miljöprövningsutredningen.

Miljöpartiet har under de senaste åren flertalet gånger motionerat om att genomföra förslag från Miljöprövningsutredningen, senast i samband med vår följdmotion (2023/24:2819) på regeringens klimathandlingsplan (skr. 2023/24:59).

I maj 2023 överlämnade regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige till regeringen en rapport som listade tolv utredda förslag för mer effektiva tillståndprocesser, varav tio av förslagen kom från Miljöprövningsutredningen. I stället för att agera på uppmaningarna från bl.a. Fossilfritt Sverige valde regeringen i juni 2023, ett år efter det att Miljöprövningsutredningen överlämnat sina förslag, att tillsätta en ny utredning om förkortade och förenklade tillståndprocesser enligt miljöbalken.

Det hann gå ytterligare ett helt år innan regeringen lade fram delar av förslagen från SOU 2022:33 Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen i proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning. Regeringens senfärdighet får anses ha gett betydande negativa konsekvenser för Sveriges industriomställning, med avseende inte minst på svenska företags konkurrenskraft samt Sveriges chanser att nå klimatmål på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå.

Miljöpartiet ställer sig bakom flertalet av förslagen i propositionen, som kommer ur den utredning vi var med och tillsatte 2020, och beklagar regeringens undermåliga hantering av en så för Sverige avgörande fråga. Ett fåtal förslag ser vi tydligt riskerar att leda till ett försvagat miljöskydd, varför vi nedan ger förslag med anledning av propositionen.

Ändringstillstånd som huvudregel

Regeringen föreslår att ändringstillstånd blir huvudregel vid ändring av en miljöfarlig verksamhet. Det innebär att tillståndet ska begränsas till att enbart avse ändringen, om det inte är olämpligt eller om ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. Förslaget syftar till att göra verksamhetsutövarens yrkande mer styrande än vad det är i dag, för att förenkla och snabba på prövningsprocessen. Samtidigt behåller prövningsmyndigheten en skyldighet att avgöra om ett ändringstillstånd är lämpligt.

Utredningens förslag innebär att tillståndet alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, dvs. att det inte ska göras någon bedömning av om det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. Utredningen anger dock att förslaget om ändringstillstånd ska läsas tillsammans med dess förslag om obligatorisk omprövning. Utredningen föreslår en obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor.

Ett flertal remissinstanser, bl.a. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län och Naturskyddsföreningen, framhåller att utredningens förslag till utökad möjlighet till ändringstillstånd förutsätter att även det föreslagna systemet för obligatorisk omprövning införs. Regeringen skriver i propositionen att man delar den bedömningen. Ändå finns i propositionen inget förslag om att införa en sådan obligatorisk omprövning.

I sitt remissvar instämmer Naturvårdsverket i förslaget om att ändringsprövning ska vara huvudregel vid ansökan om att ändra en miljöfarlig verksamhet, men enbart under

föresättning att tiden för obligatorisk omprövning sätts till en kortare tid än 40 år, och föreslår en yttre gräns om 20 år.

Miljöpartiet ser den problematik som många verksamhetsutövare står inför givet omfattande tillståndsansökningar och att en utökad användning av ändringstillstånd kan möjliggöra snabbare och enklare miljöprocesser. Samtidigt anser vi att det är grundläggande att prövningens omfattning är ändamålsenlig, och med ett föråldrat grundtillstånd som exempelvis byggts på med påbyggnadstillstånd och/eller ändringstillstånd är risken stor att det blir svårt att avgöra. Resultatet kan bli ett lägre miljöskydd.

Vi anser därför att en bredare användning av ändringstillstånd måste kopplas till en obligatorisk omprövning av tillstånd då grundtillståndet är äldre än miljöbalken. En obligatorisk omprövning måste ske efter maximalt 20 år, för att uppfylla målet om bästa möjliga teknik enligt miljöbalken, och bättre tillvarata kunskapsutveckling gällande miljöskydd, klimataspekter och människors hälsa. Genom en prövning med miljöbalken som grund följer även viktiga aspekter som krav på exempelvis artskydd, miljö kvalitetsnormer för vatten och lämplig lokalisering.

Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag på obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att en dom eller ett beslut meddelats, för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Giltighetsförlängning

Miljöpartiet ser stora risker för att människors hälsa och miljön påverkas på ett otillåtet sätt vid en generell möjlighet till giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet utan krav på MKB. Vi anser att riskerna är särskilt stora då systemet med obligatorisk omprövning av föråldrade tillstånd ännu inte införts. Därför yrkar vi på avslag på regeringens förslag. Detta bör riksdagen besluta.

Kammarkollegiets roll som partsmyndighet

Till Kammarkollegiets uppgifter hör att föra allmänhetens talan i miljöprocesser. Kammarkollegiet för det allmänna talan för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen enligt miljöbalken. Det innebär bl.a. att bevaka att t.ex. vattenkraftverk utformas med respekt för växt- och djurliv och orsakar så liten skada som möjligt för miljön.

Kammarkollegiet företräder även allmänt vattenområde, om inte någon annan myndighet har den uppgiften. De allmänna vattenområden som kan företrädas av Kammarkollegiet är havet, Väner, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland i de fall där det inte är enskilt vatten på grund av att det hör till någon fastighet.

Kammarkollegiet har mycket omfattande erfarenhet av omprövningar. Att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt. De taleberättigade myndigheterna förestår olika sakområden och expertis. Kammarkollegiets roll bör tillvaratas. Miljöpartiet avslår därför regeringens proposition i den del som avser att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet. Detta bör riksdagen besluta.

Klimatstyrka för att effektivisera miljöprövningsprocessen

För att underlätta för verksamheter som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen att få tillstånd, samt ytterligare effektivisera miljöprövningsprocessen, föreslår Miljöprövningsutredningen ett särskilt stöd genom en s.k. klimatstyrka. Klimatstyrkans huvudsyfte är att utgöra en handläggarpool som kan ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen.

Myndigheternas resurser för att hantera miljöprövningar är inte jämnt fördelade över landet. Samtidigt sker nu en klimatdriven industriomställning i olika delar av landet, där resurserna inte bedöms vara tillräckliga för att möta behovet. Dessutom kommer behovet sannolikt att vara ojämnt fördelat över landet och över tid. En ytterligare resurs och buffert för att även hantera en ojämn ärendetillströmning och tillfällig arbetsanhopning i form av en klimatstyrka skulle kunna bidra till att utjämna skillnaderna och därmed leda till en mer effektiv miljöprövning.

Miljöpartiet föreslår att regeringen inrättar en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen.

Emma Nohrén (MP)

Elin Söderberg (MP)

Linus Lakso (MP)